

Titel: Betænkning hvorvidt en Efterkommere i Regieringen er forbunden at betale sin Formands Gield med Forslag af Midler ved hvilke den offentlige Gield best kan betales.

Citation: "Betænkning hvorvidt en Efterkommere i Regieringen er forbunden at betale sin Formands Gield med Forslag af Midler ved hvilke den offentlige Gield best kan betales.", i *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 9*, ? Mummets Boglade nr. 5 på Børsen, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_009-shoot-workid1_009_005.pdf (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 9

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Betænkning hvorvidt en Efterkommere i Regieringen er forbunden

at betale sin Formands Gield

med

Forslag af Midler

ved hvilke

den offentlige Gield

best kan betales.

Amor Patriæ vincit.

Kiøbenhavn, 1771.

tilkiøbs i Mummes Boglade i No. 5 paa Børsen.

2
3

Den eeneste Aarsag, hvorfore Menneskene have udvalgt de i hele Verden brugelige Regierings Maader, i hvilke een eller flete regierer, og Mængden adlyder, er deres fælles Lyksalighed, som de ved denne Indretning have troet at kunde best befordres; En Regents vigtigste Pligt er altsaa, at gjøre sit Folk lyksaligt; jo nøiere han efterlever den, jo nøiere opfylder han sine Undersaatters Haab, og Hensigten for hvilken han regierer; og jo mere han overtræder denne Pligt, jo mere forstyrrer han alle gode Tings Orden; og jo uværdigere gjør han sig til at regiere sit Folk.

4

Regentens egen Lyksalighed er alt for nøie forbunden med Folkets, til at den eene skulde kunde befordres uden den anden; Enhver indseer denne Sandhed, enhver veed, at ligesom Landet er vel dyrket, folkerigt og dydigt, saa er Regenten riig, mægtig og lykkelig, og dog seer man stedse Regentere, som hige efter det sidste, uden at ville legge Vind paa det første; Men deres Møie skal stedse være forgiæves og deres søvnløse Nætter spildte, saa længe de søge deres Lyksalighed i de Ting, som ikke bestaae med hele Folkets. Vel kan Vellyst, Æresyge og Gierrighed paa en stakket Tid fornøje dem, men disse daarlige og nedrige Fornøjelser skal hverken kunde døde Samvittighedens Skrig eller Millioner Sukke af fortrængte, ulykkelige Undersaattere, hvilke uden Ophør bebreide dem deres Pligters Overtrædelse, forbeeske al deres Glæde, og omsider, naar de tomme Vellyster ei mere kan mætte deres Siel, naar deres Land er ødelagt, naar deres Undersaatter ere elendige, deres egen Ære og Helbred krænket, da gjøre dem evig ulykkelige. Men saa megen Afskye og Foragt den uværdige Regent fortienet, der tænker, at Forsynets Hensigt, ved at kalde ham til Scepteret, er alleene, at mætte hans lastefulde Tilbøie-

5

ligheder; saa meget fortienet i det mindste den elskværdige Regent at beklages, som, naar han tiltræder sin Throne i det fulde Forsæt, at gjøre sit Folk lykkelig og at søge sin Ære i Landets Kierlighed, maa see uovervindelige Forhindringer lagt sig i Veien, Forhindringer, som ei alleene til en Tid, men endog for hans hele Regiering gjør ham der umuelig, at udføre sine ædle Hensigter; Og dette skeer, naar han ved sin

Regierings Tiltrædelse finder sit Rige beladt med saa stor en Giæld, at han ved en sparsommelig Huusholdning, ja endog nye Paalæg, neppe er i Stand til at afholde Renterne, og mindre at betale Capitalen. Ingen Tilstand kan i Sandhed være smerteligere, end den en saadan Regent befinder sig i, dersom hans Hierte er saa stort, saa ædelt, saa menneskekerligt som det bør være; han agter at lette sit Folks Byrder, og seer sig uødt til at paalegge dem haardere, han agter at understøtte Handelen, og kan ikke befrie den for de Paalæg som trykke den, han agter at ophielpe Fabriker, Kunster og Haandværker, men maa lade det fare af Mangel paa Penge, han agter endelig at være sit Folks Fader, og maa i den Sted see sig fornødret til en Skatte-Foged for nogle Hollandske, Genever, Genueser, eller Vene-

6

tianske Kiøbmænd: (thi disse Folk have dog hehele Europa under Contribution) for disse Kiøbmænd arbeider han, for dem sparer han, og for at berige dem, maa han, som eier det ømmeste og beste Hierte, nødes til at plage sine Undersaatter, eller og lade en Giæld ubetalt, som han holder for sin fornemste Pligt at betale. Men om denne Pligt er saa stor som man i Almindelighed tænker, og hvorvidt den Skyldighed strækker sig for en Regent, at betale sine Forfædres Giæld, er en Sag af saa stor Vigtighed, at den fortienner den nøieste Undersøgelse; mine Tanker derom skal ikke have seer Lyset forgiæves, dersom de kunde give mere indsigtsfulde Mænd Anledning til at yttre deres, naar de have prøvet, bifaldet eller forkastet disse. Og for desmere at opmuntre dem dertil, vil jeg først kortelig anføre, hvad Skade Landet eller Regenten lider ved en stor Giæld.

1) Regenten nødes at paalegge tunge Skatter, han selv eier intet, Gielden skal betales, og hvorfra skal Pengene komme, uden fra Undersaatterne; til den Ende maa han søge alle Udveie; han indklæder Paalægge i adskillige Navne, af Told, Consumption, ordentlige og overordentlige Skatter, og derved gjør dem maaskee mindre mærkelige, endskiønt de i sig

7

selv blive ligesaa tunge, hvilket og Følgerne udviiser: Handelens Aftagelse, Stædernes Forfald, og dyre Tider. De Handlende klage over den høie Told og Licent som gjør dem det umueligt at holde Priser med udenlandske Kiøbmænd; Haandværkerne og Fabrikerne føre samme Klage over Consumptionen, Landmanden ligesaa over sine Skatter; Man seer de fri Handelsstæder og andre Lande, hvor slige Paalæg ere lettede eller afskaffede, at staa i en ønskelig Flør; en god Regent seer det og, han ønsker intet mere end at gjøre sine Undersaattere ligesaa lykkelige, men han tænker paa sin store Giæld og sukker! hvor han vil hæve et Paalæg der møder ham strax den uovervindelige Forhindring: hans og Landets Giæld.

2) Alle Fremmede skrækkes fra at nedsætte sig i et Land beladt med Giæld og Skatter, og følgelig lukkes Døren for Kunster og Manufacturer; Den Haandværker, som hører at han af sin daglige Fortieneste skal give en tredie eller fierde Deel i Skatter af adskillige Navne, paalagte hans Føde, Klæder eller Person, søger sikkert de lykkeligere Lande, hvor han selv er Eiendomme af hvad Han fortienner.

8

3) Stor Forskiel maa der gjøres, om Gielden er gjort i Landet eller uden Landet; vel trykke begge Deele Regenten, men den udenlandske er dog langt tungere. Landet lider foruden det ved No. 1. i Almindelighed anførte, især dette ved den indenlandske Giæld, at der paa den arbeidsomme og flittige men fattige Undersaat maa legges Skatter, for at betale den Rige Renterne af den Capital han har forstrakt Regieringen, og hiin saaledes arbeider, paa det denne uden Møie og uden at være Landet til Nytte kan leve got af sine Renter. Men dog blive Pengene i Landet. Den Rige maa og for sin Andeel efter al Villighed give mere til Giældens Afbetaling end den Fattige, og vil han nyde got af sine Penge, maa de dog komme tilbage til Bonden og Haandværkeren, som føder og klæder ham. Derimod

4) Finder ingen af disse Ting Sted ved den udenlandske Giæld, der er et reent Tab for Landet, som aldrig kommer tilbage igien, hver Gang Renterne skal betales, stiger Vexel-Coursen overmaade, og ved Capitalens Afbetaling endnu mere; her gjelder ingen Papiir-Penge, ingen Obligationer, ingen Actie-Breve, hvormed indenlandske Creditorer kan lade sig nøie,

9

efterdi de ere dem saa gode og nyttige som reede Penge, Nei! her skal enten Vahre eller Sølv og Guld.

5) Landets Vahre tabe i deres Priis; Naar Landet er uden Giæld til Fremmede, kan dets Kiøbmænd sætte hvad Priis de vil paa deres Vahre, eller i det ringeste lige Priser med samme Vahre paa fremmede Stæder, derimod nødes et forgiældet Land til at sælge sine Vahre for det som derfor kan erholdes, thi dermed alleene kan Gielden betales. Vexel-Coursen er den rette Prøvesteen, som best viser baade hvor meget de indførende Vahre overgaae de udførte, som og hvor meget et Lands Vahre tabe imod fremmede. Vel veed jeg, at der i de nyere Tider er udfundet Midler at tvinge Coursen paa en stakket Tid, men naar Vexlerne meest behøves, stiger Coursen snart igien til sin sædvanlige Høide, og at sætte Coursen al pari eller meget lav, har dog ingen

Kunster kundet udrette.

6) Ved en maadelig Gields Afbetaling, en Gield, som i nogle Aar ved Flid og Sparsomhed kan annulleres, udmattes Landet allerede meget, thi da alle dets Kræfter maa anvendes dertil, saa er det bestandig som paa

10

sit Yderste, den mindste nye Udgift, den ringeste Udrustning, ja en Skygge af Krig giver den strax et stort Knæk; der kan ingen Forraad være i Cassen, og følgelig er enhver nye Udgift en nye Gield, enten at flere Penge maa optages, eller indeholdes med den gamle Gields Betaling, hvilket kommer ud paa eet. Hvad skal man da sige om en excessive Gield, hvis blotte Renter neppe kan betales.

7) Da enhver af det anførte lettelig skal kunde indsee det mindre uanførte, saa vil jeg alleene endnu gjøre den Anmærkning: at naar Gielden ikke ufortøvet betales, saa er den unægtelig langt større end man har forestilt sig, i det at Renterne bør ansees som en nye Gield, der hindrer i Hovedstolens Afbetaling. Et Land skylder f. Ex. 20 Millioner, betales denne Gield Aaret efter at den er gjort, er der allerede 21 Millioner at betale, Renterne anslaget til 5 Procento, men dersom 20 Aar hengaaer, saa er det 20 Millioner som reent af Landet udgaaer uden at endnu det mindste af Landets Gield er betalt. Fremdeles, hvis en Million er alt det som Landet aarlig kan opspare, saa er det klart, at med de Renter, som i bemeldte 20 Aar er udgaaet, kunde hele Giel-

11

den været afbetalt; Da nu Landet af dets Creditorer ikke haver oppebaaret mere end Capitalen, saa ere Renterne et reent Tab, og Landet, som aarlig ikke kan opspare mere end Renterne, seer sig sat i den bedrøvelige Tilstand at væde til evig Tid i en bundløs Gield. Og hvor sielden hører man at Gielden er gjort i saa gode Afsigter, eller anvendt til saadanne Indretninger, at Landet derved vinder det som der betales i Renter.

Saaledes troer jeg at have tilkiendegivet en betydelig Gields skadeligste Følger. En viis Regent og indsigtfulde Ministres skal sikkert opdage langt flere; Os, som lidet eller intet have med Rigets Roer at bestille, er det nok at indsee de ovenanførte, hvilke bør opvække i alle redelige Borgere Lyst at afhielpe en Gield som ødelegger Land og Rige; Til den Ende er det at jeg har foresat mig at undersøge, hvorvidt en Regent er forbunden at betale sine Forfædres Gield. Jeg vil derved saa meget mueligt søge at udsinde alt hvad der kan siges for og imod, og skulde det være mig overmaade kiært, om jeg forud kunde besvare de Indvendinger, der maatte gøres imod min Meening, som er: at en Regent ikkun, i et eeneste

12

Tilfælde, er forbunden at betale sine Forfædres Gield, og dette er, naar Gielden er maadelig, og gjort for at redde Landet fra dets totale Ødeleggelse.

En maadelig Gield kalder jeg den som uden Landets Besvær, alleene ved en god Huusholdning kan betales, for hvilken ingen nye Skatter behøve at paalegges, og som af den sædvanlige Spare Fond inden meget kort Tid aldeeles kan afbetales, dog er dette endnu ikke nok, jeg udfordrer tillige, at Gielden skal være gjort for at redde Landet fra sin totale Undergang, thi finder dette ikke Sted, agter jeg ham aldeles ikke pligtig til at betale den udenlandske, og den indenlandske ikkun for saavidt, at han ei vil ruinere sine Undersaatter, og i Henseende til, at de ofte kan paa adskillige Maader have været forloklet eller tvungen til at laane hans Formand.

Den Grund paa hvilken man fordrer Formandens Gield af Efterkommeren i Regjeringen, er den gamle og uryggelige Regel: hvo som vil arve skal betale Gielden, og denne Regel er unægtelig, saa længe der handles alleens om Ting, og Ting NB. der have tilhørt

13

den Afdøde, med saadan Ret, at han har kundet belade dem med saa megen Gield som han vilde. Regelen sætter forud, a) at den Afdøde var fuldkommen Eiere af Tingen, kunde følgelig pantsætte, sælge eller skienke den bort, Heel ller Stykkeviis; b) at han i Kraft deraf har beladt den med saa liden eller megen Gield han vilde, c) at Arvingen har et frit Valg at forlade eller tiltræde Arven, d) at Arvingen vil besidde den med samme Ret som den Afdøde, og under disse Vilkor bør Arvingen sikkert betale Gielden. Men eier og arver en Regent sit Rige paa den Maade? eier han en Ting, over hvilken han har fuldkommen Eiendom? som han kan pantsætte, sælge Heel eller Stykkeviis, og foretage med Undersaattens Midler, Personer, Effecter og Grunde, alt hvad ham lyster, og det uden at forkrænke nogens Ret? Nei; saa fuldkommen Eiendom haver ikke den allerstørste Despot, og kan aldrig have den med Rette. Ja om jeg end vilde antage, at der kunde være saa fuldkommen en Despot, hvor urimelig det end er, at en Nation skulde overdrage er Menneske Ret at skalte og valte med hele Nationens Eiendom og Liv efter Behag, det er at sige: større Ret end noget Menneske haver at give bort, saa, fra det Øieblik saadan Despot udnævner sin Efter-

14

kommere, frasiger han sig selv den Ret at afhænde det allermindste af Riget eller at belægge det med en ubetalelig Gield. Med mindre man vil og tilstaae en Despot Ret til at tage noget tilbage, af hvad han engang har givet, eller belade en Eiendom, han har bortskienket fri, med saadanne Byrder, at ingen haver Lyst til at arve. Ingen af Europæ Regentere, ja ikke engang Rusland, som unægtelig meest nærmer sig det Despotiske, eier sit Rige med saa fuldkommen Eiendom, som en Mand i det borgerlige Liv eier en Ting han har kjøbt for sine Penge, hviken han, uden at fornærme nogen, kan slaae i Stykker, brænde, sælge eller give bort efter eget Tykke. Naturens Ret, hvilken ingen kan afsige, sætter visse Grændser for den Magt, et Menneske kan have over det andet, og Vee den Fyrste! som overskrider dem. Derfor ere og de souveraineste Fyrster det paa den Maade, at et frit Folk har af Begyndelsen udvalgt den som de agtede værdigst til at regiere, de have givet ham Magt til at befordre deres Lyksalighed ved alle de Midler han fandt tienligst, og Magt at give en Lov, ved hvilken blev fastsat, hvo der skulde være hans Efterkommere i Regieringen, videre strækker hans Ret over sit Rige og sine Undersaatter sig aldrig; Naar

15

denne er død, tiltræder hans Efterkommere Regieringen i Følge den af ham selv forfattede Lov, og det med samme Ret ham er givet, det er ikke, med Ret at stille Undersaatterne ved alt det de eier, at pantsætte, sælge, eller halshugge dem, Nei! med Ret at gjøre dem lykkelige, og det er: at beskytte enhver ved sine Eiendomme, at handthæve Ret og Retfærdighed, at ikke lade den Fattige undertrykkes af den Rige, at Uddeele Statens Byrder efter en billig Forhold, at sætte enhver i Stand til at vinde sit Brød paa en lovlig Maade, at ophielpe Kunster og Videnskaber, at understøtte den Trængende, opdrage den Uforsørgede, mætte den Elendige, Nødlidende o.s.v. See dette er hans Ret, og disse ere hans Pligter, naar han vil fortjene Navn af sit Lands Fader og Regent.

Man seer lettelig heraf, at en Regent ikke eier sit Rige, men at Han meget mere alleene kan ansees som den der er anfortroet det vigtigste Embede i Staten, det Embede nemlig, at overse, at styre og regiere alleting til det almindelige Beste; ham er unægtelig betroet en stor Magt, men bruger han den ikke til sine Undersaatters Vel, saa misbruger han den, og al-

16

drig kan det blive en Pligt for Efterkommeren i Regieringen, at fuldbyrde de Love som hans Formand ved Misbrug af sin Magt har givet. Thi da han alleene kan siges at arve Embedet efter Faderens Død, med samme Pligter og samme Magt han har havt; saa bliver det Efterkommerens Skyldighed paa det nøieste at opfylde sit Embede, og om mueligt oprette den Skade hans Formands misbrugte Magt har gjort.

Efter at have saaledes viist Forskiællen paa en Fyrstes Rige og paa en privat Mands kjøbte Eiendom; saa kan jeg nærmere forklare, hvad Ret en Regent haver at belade sit Rige med Gield. Efter den forhen ommeldte Ret en Fyrste haver, at udvælge de Midler som ere de tienligste til Folkets Lyksalighed, seer man nok, at han haver Ret til imedens han lever at søge alle Udveje for at redde Staten fra Undergang, følgelig og at laane Penge, naar saadant Penge-Laan kan bestaae med det almindelige Beste, men naar han dør, saa har hans Efterkommere Ret at forkaste alt hvad han har gjort som er til Skade for det Almindelige, desuden vise de skadelige Følger jeg forhen har anført som Virkningen især af den udenlandske Gield, noksom, at en viis Fyrste ikke griber til dette

17

Middel, uden i den alleryderste Nød, i dette Tilfælde alleene har han Ret til at laane saa stor en Summa, at Landet ved at betale den ikke lider saa meget som det skulde have lidt om intet Laan havde været gjort; men er han ikke dreven dertil af den alleryderste Nød, havde andre Udveie været at finde, er Gielden gjort for at berige egennyttige Ministres, for at udføre vindige Projecter, før at mætte en daarlig Ærgierrighed, for at føie en listig Allieret eller deslige, saa er den i sig selv død og magtesløs, efterdi den er gjort af Regenten uden at han har havt Ret dertil, Staten er ikke forbunden at betale den, siden Regenten har overskridet den Ret ham var givet, og følgelig hverken kan eller bør Efterkommeren være der. Jeg vil af det borgerlige Liv tage et Exempel, for at oplyse denne Sag desbedre: En Formynder er omtrent betroet den samme Magt over sin Myndling og hans Formue som en Regent over sit Rige. Naar en Formynder enten for at give sin Myndling en god Opdragelse eller for at sætte hans Lykke paa en god Fod, seer sig nødt til at gjøre Gield, ikke større end at den i Tiden ved en god Huusholdning kan afbetales, da er det billigt at Myndlingen bør svare til Gielden, og naar det er ham mueligt betale den;

18

Men har en Formynder derimod gjort anseelig Gield, for at berige sin Familie og Bekiendtere, for at leve vellystig og overdaadig, for at indlegge sig et Navn og deslige, saa kan Myndlingen ikke tilholdes at betale saadan Gield, og maaskee for den Aarsag hendrage sit hele Liv kummerlig, endskiønt Formynderen for at amuser ham, havde af samme Penge kjøbt ham en Equipage eller andet Dukketo. Jeg vil forfølge denne

Lignelse videre; sæt: at den første Formynder dør, og at ved Testamente, Lov eller deslige er fastsat hvo der skal være hans Efterkommere og antage Formynderskab. Saasart han er død melde Creditorerne sig, og da han intet har efterladt begiere de af Myndlingen den Geld betalt som paa hans Navn og Regning er gjort, han svarer da som naturlig: min Formynders Sag er at bevare mine Midler, og befordre min Velfærd, han har ingen Ret havt at gjøre Geld paa mit Navn, naar den ikke sigtede til mit Beste, den Geld som er gjort, er anvendt paa en daarlig Maade og paa hans Venner, til hvilke I faaer at henholde eder. Creditorerne vende sig da til den nye Formynder og kræve ham for Gielden, siden han har arvet Formynderskabet, og anføre den gamle Regel: hvo som vil arve, skal betale Gielden: og at han

19

maa ansees som en Person med den afdøde Formynder; men han svarer dem som en retskaffen Mand: førend I laante eders Penge ud, burde I erkyndige eder hvad Ret en Formynder har over sin Myndlings Midler, jeg for min Part har ikke arvet en Formue, jeg har arvet et Embede, hvis Hensigt er at befordre min Myndlings Vel, og i alle Ting paasee hans Beste, selv eier jeg intet, og naar jeg af hans Midler skulde betale den anseelige Geld, min Formand paa hans Navn har gjort uden Ret og uden Føie, skulde han derved sin Livstid blive ulykkelig; man har nu ikkuns nødig at forandre de Ord: Formynder og Myndling, til Regent og Rige, saa seer man mine Tanker.

Man vil strax gjøre mig den Indvending, at af de borgerlige Love er det aabenbart, hvad Ret en Formynder haver over sin Myndlings Midler, men at de som laane en Regent, ei kunde vide hvad Ret han haver til at laane, om Staten nødvendig trænger til Penge, og om de laante Penge rettelig anvendes, men just fordi dette sielden kan vides, just derfor er det altid en vovelig Sag at laane Regenterne Penge, naar man ikke som Undersaat nødes dertil, just derfor tabes ofte Ret at forlange dem igien og

20

just derfor skrues sædvanlig Renterne saa høit, at Udlaanerne ofte efter nogle Aar kan ansee Capitalen som en Gevinst. En Undersaat er ved visse Leiligheder aabenbare forbunden at laane sin Konge Penge, saa snart han seer at Staten trænger dertil, at Pengene anvendes til hans og fleres Beskiermelse og Beste, at Regenten ellers er nødt at vende sig til Fremmede, hvorved Landet forarmes; i disse og andre slige Tilfælde er det en god Borgeres Pligt, ei alleene at laane, men om hans Evne tillader det, laane uden Renter, ja endog skienke den Capital som han til Nød kan undvære, og aldrig kan anvende bedre; en saadan priselig Borgere fortjener hele Landets Taksigelser, og om end Verden negtede ham den Berømmelse han fortjener, saa skal en god Regent dog ikke glemme den; thi til den Ende regierer han. Med en Udlænding derimod, som laaner Regieringen, har det en ganske anden Beskaffenhed; hans Hensigt er alleene at gjøre sig sine Penge saa nyttige som mueligt, han bekymrer sig ikke om at vide paa hvad Maade de blive anvendte, og da han derfor seer at han vover sin Capital, saa søger han at erholde saadanne Fordeele, at han er uden Tab om Capitalen tabes efter nogle Aars Forløb og har derimod dobbelt Gevinst om den

21

bevares. Ligesaa ubilligt som det derfor var, om en Undersaat, der af et Velmeent Hierte havde til Statens Veste forstrakt Regieringen en Capital, skulde miste den, ligesaa billigt kunde det under visse Omstændigheder være for en Efterkommere i Regieringen, at nægte en Udlænding sin Fordrings Betaling, naar det f. Ex. befandtes, at ved visse Paafund var betalt ubillige Renter, begaaet Skielmstykker ved Remisserne, Pengene paa en slet Maade anvendte, og følgelig efter min forrige Sats, Laanet gjort af en Regent, som eo ipso taber sin Ret at gjøre Geld, da han ikke anvender de laante Penge vel.

Man indvender mig videre, at i de fleste souveraine Stater er successionen fastsat ved Rigets Grundlov, saaledes, at i det Øieblik Regenten dør, er det allerede fastsat, hvo der skal succedere ham; Thronen kan altsaa aldrig siges ledig, men maa stedse ansees som en og den samme Regent besad den bestandig, hvoraf og det Ordsprog, at Kongen af Danmark, Frankrig o.s.v. aldrig dør. Men at dette er blot et Ordsprog, og at han virkelig dør, det viser gemeenlig hans Efterkommere; har han ikke Magt at ophæve alle Formandens

22

Befalinger, Forbud, Stiftelser, Bestallinger, Contracter og deslige, giver ikke de Confirmationer som alle Contrahenter, Embeds-Mænd, Privilegerede, Beneficerede og andre maa ansøge, noksom tilkiende, at en nye Regent fører Scepteret, og at intet af alt det Formanden har gjort, kan ansees gyldig, førend Efterkommeren har givet sit Minde dertil og bekræftet det. Og endda er der Tilfælde, hvor saadan Bekræftelse og Ratihabition ikke er nok eller kan ansees som gyldig; Jeg vil kun sætte et Fald hvoraf man kan slutte til andre: En ung uerfaren Regent kommer til Thronen, han er omgivet med de Ministres som have forledet hans Formand til adskillige Feiltrin, det første de begiere er at han ligeledes skal give sit Ja dertil; han som besider et got Hierte og god Forstand faaer ikke Lov til at bruge nogen af Deelene, han gjøres uvis i sine Beslutninger, ham vises Farligheder paa alle Kanter, til Slutning føier Han sig efter deres Villie, og saa er alle Ting got, alle Ting bekræftes, og han bragt i samme Forvirring som hans Formand; men efter nogen Tid

oplades hans Øine, hans Forstand styrkes, han tager andre i Raad med sig, han seer Rigets Ruin at nærme sig med stærke Skrit, mon han nu ikke skulde beholde Ret,

23

25

at igienkalde de onereuse Contracter hvortil han er bleven forledet, og at løse de Baand hvori han er indsnæret.

Skal da en Regent bryde sit Ord? hvis Løfte skal da være helligt naar ikke Regentens? Det er vist, en Konges Ord bør være hellig, men derfor bør han og, i Ting som angaae hans egen Person og egne Rettigheder, meget sielden give sit Løfte, uden med Reservation og efter nøie Overlæg; I Ting som angaae Staten bør han aldrig love eller give noget aldeles bort, naar ikke enten Statens Nødvendigheder absolute udkræve det, eller og derved vindes anseelige Fordeele; Og den som lover noget for sine Efterkommere, bruger en Magt som ham ikke tilkommer, i det han stiller dem ved den Ret selv at udvælge de beste Midler til Statens Velgaaende, hvilken Ret han ikke kan betage dem. Men naar nu en Regent alligevel har ladet sig forlede til at love mere end han kan eller bør holde? Saa er det hans Pligt at bryde sit Løfte efterdi det i sig selv er ugyldigt saasnart det strider imod Statens Beste. Dog seer man lettelig at en Regent for sin egen Æres Skyld, i Ting af mindre Vigtighed, ugierne bryder end

24

og et ubetænksomt Løfte. Men en god og viis Regent lover intet ubetænksomt.

Men siges der videre: havde Formanden ikke været var Efterkommeren ikke blevet; havde hin ikke gjort Gielden, var maaskee Riget ikke bleven konserveret og altsaa intet for Eftermanden at arve. Jeg har forhen gjort en Exception, naar nemlig Gielden var gjort til Statens uomgiengelige Nødvendighed, da er det billigt at den bør betales, og dog er der et Tilfælde som alt for ofte møder, hvori denne Exception ingen Sted finder, og hvilket ingen kan forbinde til Gieldens Betaling, og dette Tilfælde er: naar Gielden er saa stor at den umuelig kan betales, f. Ex. Et Land er 20 Milioner værd, med Intriguer, Trudsler, gode Ord og Garantie af fremmede Puissaneer har Regenten optaget 30 Millioner, altsaa 10 Millioner mere end hele Landet er værd; Landets Indkomster forslaae langt fra ikke til Renternes Betaling, ligesaa lidet som Landet selv til hele Gieldens; kan nu med Føie forlanges at Efterkommeren, for at betale denne Gield, skal sælge Land og Folk, og selv tigge. Nei! sandelig ikke, hans Ret bliver stedse denne: at Hvad hans Formand har gjort for al redde sit

25

Land, bliver Hans Sag, den nu Regierendes Sag er det at gjøre det lykkeligt, og hellere end at sælge sine Undersaatter til Slaver eller berøve dem alt hvad de eier, og saa lade dem hungre ihjel, hellere lader han hændes hvad hændes kan i den fulde Forsikring, at der aldrig kan hændes dem værre; men er nu denne store Gield ikke allene gjort til Landets Frelse, hvor bliver da Forbindtligheden til at betale den. De som ellers gjøre sidstmelte Erindring kan ikke være andre end de der staae i den Tanke at et Rige er Regentens fuldkomne Eiendom, som arves fra den eene paa den anden, og for hvilken Eiendom da Efterkommeren bør være Formanden uendelig forbunden. Endskiønt jeg nu forhen, som jeg troer, tilstrækkelig har beviist, at en Regent ikke er andet end den vigtigste Embedsmand i Staten, til hvilken den høieste Magt og Myndighed betroes, for at bruge den til Statens Beste, saa vil jeg dog for at overbevise dem af deres egne Grunde, for en Tid gaae ind i deres Meening. Lad da nu saa være, lad et Rige ikke være andet end Regentens Eiendom, og hans Pligt ingen anden end at gjøre sig denne Eiendom saa nyttig som han kan, saa maa man dog tilstaae mig at alle Riger have Grundlove, som enten Regenten ikke kan

26

forandre, eller som han dog ved Regieringens Tiltrædelse frivillig forbinder sig til at holde. Ved disse Grundlove fastsættes for det første Successionen, altsaa er Efterkommeren ikke sin Formand mindste Tak skyldig for Riget, da det ei stod i hans Magt at give eller skille ham derved. Dernæst fastsættes gemeenlig i Grundlovene, at ingen af Regenterne har Ret at skille Riget uden Nød ved nogen af sine Lande eller Herligheder, og om denne Artikel endog er udeladt i Grundlovene, saa forstaaer det sig dog selv, at den som efter dem har Ret til Arven, har og Ret at fordre den heel og holden. Vi seer og Europæ Fyrster veed denne Regel meget got: En Farfader eller Oldefader maa ved Magt eller godvillig have afstaaet det mindste Stykke Land, lad Sønnesønnen eller dennes Søn faae Magten i Hænderne, og see, om han ikke skal paastaae sine Forfædres fulde Arv; hans første Paastand bliver skrax denne: mine Forfædre havde ingen Magt til at give det bort som var mit, og jeg har Ret at fordre det tilbage igjen naar jeg kan. Alle Politici tilstaae det er billigt, ingen siger et Ord derimod, og dog skal en Fader have Ret til at belægge sit Rige med uhørlig Gield, ruinere Landet ei alleene i sin Regiering, men endog give sin Søns og

27

Sønnesøns Indkomster bort i tredie og fierde Leed, ved at efterlade dem Gieldens og Renternes Betaling, uden at en Søn skal have Ret til at sige i denne Fald ligesom i forrige: min Fader har ei kundet bortgive hvad ei var hans, Rigets Indkomster tilhøre mig, og ingen anden end jeg har Ret at fordre og oppebære dem. Dette er paa anden Danske, en Regent skulde ikke have Ret at give en Tønde Guld bort, men nok Ret til at skille Riget ved 20 Millioner. Hvilken Urimelighed.

Naar Gielden ikke betales, saa taber Landet sin Credit; Dette forestilles som en Sandhed og en Sag af de skrækkeligste Følger; begge Deelee ere urigtige, Landet selv, det er Undersaatterne i Landet, Kiøbmændene og de Handlende tabe ikke deres Credit udenlands fordi Regenten ei betaler sin Formands Giæld; En Kiøbmand som har handlet redelig, og promte betalt, beholder sikkerlig sin Credit og kan betroes ligesaa meget nu som forhen, siden Aarsagerne til den Credit han har havt ingenlunde ere ophørte, han har intet mistet af sin Formue, intet af sin Ærlighed, intet af sin Handel, og disse troer jeg ere de Grunde paa hvilke Fremmede have betroet ham, hvad han

28

haver forlangt, saa længe disse Grunde vedvarer, bliver hans Credit usvækket, og skulde ikke en vilde, saa findes 10 andre som kappes om at handle med en ærlig Mand, uden at bekymre sig om Landet er i Giæld eller ikke, og om Regenten kan betale sin Giæld eller ei. Credit er, til Handelens Skade, i disse Tider stegen alt for høit; en ung Begyndere kan faae saa megen Credit han forlanger, hans hele Handel er ofte alleene med andres Midler, forstaaer han nu ikke at holde til Raade dermed, saa er han strax ruineret og drager ofte deres Ruin efter sig som har betroet ham, det var derfor at ønske om der kunde findes beqvemme Midler til at indskrænke Crediten, men fordi Regenten ikke betaler sin Giæld, bliver den hverken indskrænket eller tabt for de Handlende, en redelig Kiøbmand beholder den stedse. Landet taber altsaa ikke sin Credit; men Regenten? ja hvad ham angaaer, saa taber han naturligviis den indbildte Ret at gjøre Giæld for sine Efterkommere. Det er ganske begribeligt, at naar en Regent erklærer offentlig, at han ikke agter sig forbunden at betale hans Formands Giæld, og han om nogen Tid vilde forlange Penge til Laans, som hans Efterkommere skulde betale, de da bleve ham nægtet, siden man vidste at hans Efter-

29

mand havde samme Ret som han til at nægte Gieldens Betaling; Han faaer altsaa ingen Penge til Laans udenlands, og maa derfor søge andre Udveie, laane hos hans Undersaatter, gjøre Papiir-Penge, indskrænke sig, spare, paalegge Skatter, altsammen onde Ting, men da af to onde Ting det mindste Onde er et Gode, saa blive disse at ansee som gode Ting imod det Onde at sætte sig i Giæld til Fremmede. Men svarer man mig videre, han taber ikke allene sin Credit for sig selv, men og for sine Efterkommere, ja for alle Europæiske Regentere, siden man maa frygte, at de skulde følge hans Exempel; men om den end tabes, ere Følgerne da saa onde, det siger altsammen ikke andet, end at han betager sine Efterkommere den Magt, at forøde mere end deres Indkomster, at sætte Riget i en bundløs Giæld, at ruinere Landet ei alleene i deres Levetid men endog mange Aar efter deres Død; Og mon det være saa stor en Ulykke at denne Magt som ikke er uden Misbrugen af deres Magt betages dem; En god Regent fortryder aldrig derpaa, og det er ret got at Hænderne ere bundne paa en ond. Lad ham, saa længe han lever, forøde sit Land, lad ham være et Riis og en Tugt for sine Undersaatter medens han er til. Men

30

naar Han er kaldet til Regnskab derfor, da lad ikke det ulyksalige Rige i uendelige Tider føle Følgerne deraf, og det vil vist skee, dersom han skulde have Ret i et Aar at forøde 10 Aars Indkomster, og hans Efterkommere være pligtig at betale al den Giæld han havde gjort.

Det sikkerste Middel, at hindre en ond Regent i at gjøre for stor Giæld, er, at ruinere hans Credit, og det kan aldrig skee paa billigere og bedre Maade, end naar en god Regent offentlig erklærer, at Efterkommerne i Riget ikke ere forbundne at betale Formandens Giæld, naar han selv gjør Begyndelse dermed, og saaledes skrækker enhver fra at laane Penge ud paa det Uvisse, i det han veed, at naar Laaneren dør saa er Capitalen tabt. En god Regent kan aldrig mangle. Han samler sig Liggendefæe i det han beriger sine Undersaatter; og han indseer saa fuldkommen den Ulykke for hans Land, at være i Giæld hos Fremmede,

31

at han mere glæder sig end bedrøves over at Magten dertil er ham betagen.

Endnu maa jeg besvare den Indvending, som maaskee agtes at være den vigtigste. De fleste Udenlandske, som forstrække en Regent Penge, ere de fri Republikers Handlende. Disse indsee selv hvor liden Ret de have at kræve Formandens Giæld af Efterkommerne; dem mangler tillige Magt at inddrive den, ifald Protestation skeer. For da at gaae sikker, begiere de sædvanlig Garantie for Gieldens Betaling; denne Garantie er ikke vanskelig for en Regent at forskaaffe, thi naar han kun har en Allieret, som tillige profiterer ved Gielden, saa paatager samme sig villig at indestaae for dens Betaling. Naar nu Efterkommeren protesterer imod Gielden, saa har han strax sin Cautionist og Allierede paa Halsen, dersom denne agter sig forbunden at holde sit Ord.

Men saasart en Regent er overbeviist om, at hans Protestation er retfærdig, saa kan han

32

lettelig overbevise sin Cautionist om det samme, og det slapper sikkert hans Iver til at holde over sin Garantie, især dersom Gielden er tildeels gjort for at komme ham til Hielp. Regenterne ere i Almindelighed ikke meget alvorlige ved saadanne Lejligheder. Nogle Bevægelse, megen Brevvexling, Gesandternes Tilbagekaldelse for en Tid, Undskyldninger og Complimenter, dermed lade de sig gemeenligen nøie, og overalt skal en sund Stats Klogskab nok vide at treffe den rette Tid, naar den garanterende Magt er indviklet i Krige, naar den trænger til Hielp, ved Dødsfald, Forandringer i Regjeringen eller Ministerio, og deslige. En klog Regent veed altid Midler at redde sig, og naar Hans Sag er ret, saa skal Himlen selv udføre den.

Saaledes troer jeg fuldkommen at have beviist min Sætning, og besvaret de vigtigste Indvendinger som kunde gøres derimod. Skulde de giorte Indvendinger ikke fuldkommelig

33

nok være besvarede, eller vigtigere kunde gøres, da forbindes jeg meget, om de blive mig bekendtgiorte, siden jeg stadig troer at skulde kunde besvare dem. Det reneste jeg udbeder mig, er, at samme maa fremsættes uden stikkende Talemaader og uden vrang Forstand af mine Ord; ingen af Deelene fortæner jeg, da Kierlighed til Sandhed og til hele ulykkelige Nationer aleene har givet mig Pennen i Haanden. Og paa det de Mig giørende Indvendinger maa desto nøiere treffe mine Sætninger, vil jeg til desto bedre Prøvelse her kortelig opregne dem.

1ste Sætning. Hensigten af al Regjering er Folkets Lyksalighed.

2den Sætning. Dette er altsaa Regentens eeneste Pligt, og hans eget Vel kan ei bestaae uden hele Folkets.

3die Sætning. Ingen Regent bar fuldkommen Eiendom over sit Rige.

34

4de Sætning. En Regent har Ret at bruge alle tienlige Midler til Statens Vel, medens han lever og regierer.

5te Sætning. Men har ikke Magt at forbinde Efterkommerne, siden han derved skiller dem ved den samme Ret han har haft, nemlig selv at udsøge det Beste.

6te Sætning. En Regent kan til Landets Vel gjøre Gield, men ikke større, end at han selv kan betale den.

7de Sætning. Døer han forinden, er

Efterkommeren ikke pligtig at betale den.

De øvrige Sætninger grunde sig enten paa disse eller flyde deraf.

Jeg har forhen sagt, at det eeneste Tilfælde, hvori Efterkommeren tildeels kunde være forbunden at betale Formandens Gield, er, naar samme NB. aleene var gjort til Landets

35

Conservation, i Tilfælde, hvor ingen andre Udveie vare at finde. Vel lagde jeg til, at Gielden ikke maatte være større end at Undersaatterne kunde betale den, uden at gøres ulykkelige, thi dette Onde er altid det største. Men omendskiønt dette er en unægtelig Sandhed, saa findes dog mange Regenter, som i Steden for at tænke: min Formand har brugt de Midler han har kundet, for at redde Staten, og jeg maa bruge de jeg kan, for at gjøre den lykkelig; saa slutte de saaledes: Gielden er vel ikke større end den med Lempe kan betales, og hvad vilde Verden dømme, om den ei blev betalt. Naar de nu tillige finde, at Pengene ere anvendte til Statens Conservation, saa agte de sig det for en Pligt at betale dem. Til Hielp for disse vil jeg foreslaae de Midler, som kunde være de beqvemmeste til Gieldens Afbetaling, og da maa jeg atter gjøre stor forskiel paa den indenlandske og udenlandske Gield, langt andre og vanskeligere Midler skal der til at afbetale denne sidste, hvilken og er Landet langt skadeligere end den første. Til den in-

36

denlandske Gields Afbetaling kan Sparsomhed, Skatter, og billige Paalæg være nok, men disse hielpe ikke meget til den udenlandske Gield, Landet lider stedse derved, om den aleene dermed skal betales; thi i Steden for at disse Penge alle forblive i Landet naar den indenlandske Gield dermed betales, og følgelig i sig selv ikke forarme Landet, saa gaae de derimod paa den anden Side aldeles ud deraf, og forøger den Summa som af Landet desuden udgaaer for fremmede Vahre; derved angribes tillige den circulerende Fond, Pengemangel og dyre Tider paafølge, med alt det deraf flydende Onde. De beste Midler derfor til at afbetale den udenlandske Gield, ere alle de, hvorved fremmede Penge indbringes i Landet; thi da betaler man de

Fremmede Gielden med deres egne Penge.

Af denne Indledning vil man lettelig kunde see, hvilke af de herefter anførende Midler tiener til hver Slags Gields Afbetaling.

37

Det første Middel er Sparsommelighed og en god Huusholdning. Enhver som bruger andres Penge, bør legge megen Vind paa denne Dyd, men en Regent kan den aldrig nok indskiærpes, da Millioner Menneskers Vel ofte beroer derpaa. For at see, i hvilke Ting en god Huusholdning best kan vises, maa man først vide Statens fornemste Udgifter, og de finder jeg da at være: 1) Landets Forsvar. 2) Rettens Pleie. 3) Regentens Hofstat. 4) Embedsmænds Befoldinger. 5) Fattiges og Syges Underhold. 6) Nyttige Kunstere og og Indretningers Understøttelse.

1) At forsvare Landet, er Regentens Pligt; men altid bør han søge at forsvare det paa den Maade som falder Landet gavnligst. Den bekosteligste og dog ei altid den sikkerste, er, at anskaffe en stor Magt. Hvor mange Exempler man end har haft og daglig haver i Philippi, Ludvig den Fjortendes, Mariæ Theresiæ, og nu værende Tyrkiske Krig, som alle med store ja veløvede Armeer have mistet

38

58

anseelige Lande; saa ansee dog alle Europæ Regentere en stor og øvet Magt som Beskyttelsen for deres Riger. At denne dog ikke nødvendig udfordres, vise de fri Republikker, Rigsstæderne, og andre smaa Stater, som for længe siden vare opslugte af deres mægtige Naboer, dersom Magten aleene kunde gjøre det. Men en Trøst for disse mindre Stater er, at den Mægtigste har altid sin Ligemand, ja mere end een, hvilke ikke med et ligegyldigt Øie see hans Magt tilvoxe ved de mindre Staters Ruin. Denne Ligevægt, som Europe Fyrster stedse søge at underholde, maa en snild Regent betiene sig af til sin Fordeel. Naar han da seer, at hans Lands Indkomster ikke forslaae til saadan Armees Underhold, som kunde byde alle andre Spidsen, saa søger han, enten ved at alliere sig den Mægtigere, ved at tilstaae dem visse Fordeele, eller ved at gjøre dem opmærksomme paa sig selv indbyrdes, at beskytte sine Lande; naaer han heri sit Øiemeed, behøver han ingen større Landmagt end der gjøres fornøden til god Ordens Vedligeholdelse og Love-

39

nes Efterlevelse iblant sine egne Undersaatter, og ingen større Søemagt end til Søefartens og Grændsernes Beskyttelse imod Søerøvere. Derved spares da anseelige Udgifter for en Stat, især for den, hvis Beliggenhed ellers nøder den at underholde saavel Armeer som Flode; og naar en Fyrste paa den Maade sparer, saa har han i sit Skatkammer langt sikrere Væрге end i den tapperste Armeer; thi hele Europæ Armeer og Floder staae til Tieneste for den Fyrste som kan betale dem. Desuden har en god Fyrste i sine egne Undersaatter det allersikkerste Forsvar. Han veed at gjøre dem deres Land saa kiært, og deres Vilkaar saa behagelige, at enhver med Glæde vover Liv og Blod derfor. Det Land, de Venner og Rettigheder, for hvilke de stride, giver dem langt ædlere Mod, end hine nedrige Skabninger, som sælge deres Liv til den Høistbydende, og ikke længere tiene en Fyrste troe, end til de finde en anden som betaler dem bedre. Den Fyrste altsaa, som vil forsvare sit Land paa den sikkerste Maade, kan efter Europæ nærværende Forfatning ikke

40

handle visere, end aleene lade sig nøie med det Forsvar hans egne Undersaatter forskaffe ham, hvilket ikke bør koste betydeligt, da enhver er pligtig at forsvare sit Fædreland, uden at fordrø Betaling derfor; Hver Mand bør være Stridsmand, de Unge fægte fer de Gamle, og de Værgeløse underholde de Stridende, saa mangler Lander ikke Forsvar, eller de som skal forsvare det, Underhold; saa savner Landet ikke nogle tusinde flittige Hænder, som i Fredstider drages fra Ploven for at spille deres Tid ved Gevehret; saa kan det forskaanes for mange Paalæg; saa behøves ingen fremmede Lediggængere at kiøbes og underholdes, og saa kan Regenten spare anseeligt. At dette er mueligt, kan den Schweikerske Republik bevise.

2) Til Rettens Pkeie udfordres Betiente; men som disse i Almindighed lønnes af dem som have dem nødig, saa kan Regenten lige saa lidet som ved Geistlighedens Løn spare noget for sig, men for sine Undersaatter kan han vel i denne Post formindske Udgifterne.

41

3) Iblant de almindelige Fordomme er og denne, at Regenten maa have nogen udvortes Pragt, for at opvække Ærbødighed hos sine Undersaatter. Om dette har været nødvendig i forrige Tider, veed jeg ikke; men i disse mere oplyste Tider er der aldeles unødvendig. Enhver veed hvad han er en Eenevolds-Herre skyldig, og bærer lige saa megen ærbødighed for ham, om han seer ham i en hiemmegiort Vadmel Klædning, som om han saae ham i en Klædning af den blødeste Spanske Uld eller fineste Italienske Silke; ja

en fornuftig Mand, som mærker at Regenten derved vil give sine Undersaatter et priseligt Exempel, agter ham endnu mere. Den Fattige glædes ikke over at see ham omgivet af en Mængde Hof-Cavallierer, hvis vigtigste Forretninger ikke ere af den Betydenhed som en god Skoeslikkers, thi denne nytter Staten med sit Arbeide, naar hiin opæder og forøder den; Og den Rige ærer ikke Regenten mere naar han seer ham i en Glasvogn, omringet med Heste og Mennesker, end naar han gaaer til Fods paa Gaden uden Følgeskab.

42

Regentens egen Opførsel fastsætter den Ærbødighed hans Undersaatter skal have for ham; lad ham fortiene deres Kierlighed og vinde deres Høiagtelse ved Viise Indretninger, saa skal de tilbede ham om han forlanger det. Lad ham derimod gjøre sig til Slave af sine Tilbøjeligheder, og forsømme det vigtige Embede ham er betroet, saa skal hverken den højeste Pragt eller de haardeste Straffe skytte ham for deres Foragt. Som dette er en Sandhed, hvortil nytter da den kostbare Hofstat, utallige Betiente, mange Taffeler, vidtløftige Stalde, prægtige Klæder, en talrig Garde, hvilke alle koste Staten store Penge, uden at give Regenten selv Nytte eller Fornøielse. De maa altsaa indskrænkes til det Nødvendige, og derved spares atter betydelige Summer.

4) Ved Embedsmands Bestillinger finder jeg lige saa store Fordomme. Saaledes holder man i Almindelighed for, at ingen Ting af Betydenhed kan afgjøres, med mindre en Mand af høi Adel underskriver tillige. Her

43

er ikke Spørsmaal om hans Meening i Sagen, thi deri retter han sig sædvanlig efter en Fuldmægtigs eller Secretairs Tanker; det er blot om Navnet og Underskriften at gjøre. Imidlertid trækker han dog en anseelig Løn for denne Underskrift. Hvorfore lader man ikke denne høiadlede Mand fare, og benytter sig i den Sted blot af Secretairen, som ikke koster tiende Deelen saa meget, og som desuden skal lønnes. Jeg tør forsikre, at Forretningerne mere skal vinde end tabe derved; thi Secretairen maa nu mere frygte for at forløbe sig, da han selv staaer for alle Ting til Ansvar. Ligeledes sinder jeg at man til visse Embeder har uden Aarsag henlagt anseelig Rang og Gage, som ganske vist bleve meget ringere, naar de skulde lønnes efter den Nytte de gjorde Staten; en Over- og Under-Staldmester, Over- og Under-Jægermester, Over-Skiænk, Over-Kiøkkenmester, Over-Hofmarechal, Overkammerherre, Overkammerjunkere, Kammerherrer, Kammerjunkere o. s. v. Hvilke anseelige Embeder i hele Europa! men til liden Nytte for Staten

44

imod en god Dommer eller Forvalter. Ved begge disse Poster kan en viis Regent sikkert spare anseeligt. Og endnu maa jeg legge til, at Embedsmændenes Tal har fast i alle Riger formeret sig anseeligt; og det er begribeligt nok paa hvad Maade. Enhver, som er i Credit, søger at anbringe sine Bekiendtere og Slægt; vil nu ingen convenable Tieneste blive ledig, saa maa enten en god Tieneste deeleS, eller en nye opfindes, forestilles som nødvendig, og approberes. Dernæst bliver ofte ved indfaldende Tilfælde antaget Embedsmand, som siden bestandig vedblive, og paa denne Maade sinder nu saa mange Embeder, deels hvor tre eller fire forretter det som een magelig kunde bestride, deels hvor slet intet eller meget lidet forrettes, at en Reduction deriblant vilde være Regentens Casse en betydelig Udgift sparet.

5) Lige saa retfærdigt og billigt det er, at udlevede, elendige, syge, vanføre Lemmer i en Skat paa dens Bekostning bør underhol-

45

des, da de deels have opofret deres Aar i Landets Tieneste, deels ikke ere i Stand til at tiene den saa got de ønskede, ja lige saa vist som dette drager Guds Velsignelse over Land og Rige, lige saa ubillig er del at bebyrde Staten med ørkesløse Lediggængeres Underhold. En god Regent bør skaffe enhver Undersaat Middel at erhverve sit Brød naar han har Lyst at arbeide; kan han ikke arbeide, bør han af Staten underholdes; vil han ikke, bør han enten tvinges dertil eller af Staten udjages, ligesom de uduelige saa kaldede Han - Bier af Kuben.

At give den Fattige ugentlig Almisse blot fordi han er fattig, uden at give ham andet Middel at fortiene sit Brød, er at opmuntre Undersaatterne til at betle. At give den Fattige Arbeide, og efter Omstændighederne betale Arbeidet 2, 3 ja 10 dobbelt, er at opmuntre ham til Arbeide; ved det sidste vinder den Trængende, Sundhed, Dyd og Under-

46

hold, og Staten Rigdom, ved det første tabe de begge.

6) Nyttige Indretninger ere ofte af den Beskaffenhed, at ved at spare paa deres Understyttelse, vilde Staten lide ubodelig Skade, men man kan og gjøre Staten fattig ved at øde dens Velfærd derpaa. Da altsaa denne Udgift er accidentel, saa bør det og aleene komme an paa Regentens egen Omdømme, og gjelder det

samme om denne som om mange flere ikke opregnede Udgifter, at en god Huusholdere viser sig baade i at holde til raade over hvad han faaer ind, og i at give ud i Tide. En viis Regent indseer Sparsommeligheds Nytte, og udgiver derfor aldrig en Skilling unødvendig og uden at være vis paa at den udgives til Statens Beste.

Til Slutning maa jeg ved denne Post endnu advare enhver god Regent, at ikke lade sig forlede til at troe, at hans particulaire Casse er adskilt fra den almindelige; der findes gjerne

47

villige Aander, som indbilde Regenterne, at deres Huusholdning er meget god, naar de ikkun fortære hvad som til deres particulaire Casse er henlagt; men da den particulaire Casse gaaer aleene af den almindelige, saa er det Regentens Pligt, naar Landet er i Gield, at spare selv saa meget han kan, og lade det Sparede gaae tilbage til at befordre Gieldens Afbetaling. Regenten bør aldrig være en Byrde for Staten; han bør være dens Velgjører, og Kilden til al dens Lyksalighed.

II. Den circulerende Fond kalder jeg alle de Penge, som bestandig roulere i hele Landet. En Regents store Kunst er at udfinde hvor stor den circulerende Fond bør være. Er den for stor, saa flyder deraf alle Fødevahres og Manufacturers høie Priser med mere. Er den for liden, saa ligger al Handel, Kiøb og Salg stille, efterdi der fattes Penge i Landet. Ved Skatters Paalæg kommer endeel af den circulerende Fond ind i Fyrstens Casse; naar han deraf besolder Embederne og betaler sin in-

48

denlandske Gield, saa gaaer den igien ud til Undersaatterne, og bliver følgelig stedse den samme. Bruger han derimod de indkomne Skatter til udenlandsk Gields Betaling, saa gaaer denne Summa reent af fra den circulerende Fond, kommer aldrig tilbage til Undersaatterne, og formindskes altsaa aarlig. Heraf sees, at Skatter, naar de paaegges de Ting eller de Personer som kunde taale at svare dem, er et ganske beqvemt Middel til at betale den indenlandske Gield, da derved ikke skeer andet end at Pengene circulere fra Undersaatterne til Fyrsten, og fra Fyrsten igien til Undersaatterne; men at de derimod ikke maa bruges til udenlandsk Gield, uden for saavidt at den circulerende Fond kan taale den Formindskelse den derved lider. Jeg maa altsaa raade Regenten, at paalegge Skatter naar Landet er i Gield, men observere derved alene:

1) At naar de legges paa Ting, da allerhøiest paa saadanne, som aleene tiene til

49

Pragt og Overdaad, især naar disse komme fra fremmede Lande og ere ganske undværlige.

2) Noget ringere Paalæg paa nødvendige Vahre fra fremmede Steder.

3) Meget ringe ja om mueligt slet ingen Paalæg paa de absolute nødvendige Vahre fra indenrigske Steder.

4) At naar de legges paa Perssner, da høiest paa de meest formuende; thi den som har meest got af Staten, bør og meest hielpe at være dens Byrder.

5) Især paa de Personer, som ikke gjøre Staten den Gavn de kunde eller burde, saasom de der alleene leve af deres Renter, ugifte Mandfolk over 30 Aar, og ugifte Qvindfolk over 25 Aar, o.s.v.

6) Derimod de modereres, som i Henseende til deres Stand, Embede, Handte-

50

ring eller Byrder, gjøre Staten vigtige Tjenester, saasom Fabrikeurs, Haandverkere, Kiøbmænd, Familier af mange Børn, og deslige.

7) Endelig, dersom disse sidste ere fattige, da, saavidt muelig, gjøre dem aldeles fri.

Naar disse Ting iagttages ved Skatter og Paalæg, da blive derved Undersaaternes Vilkaar bragte til den lykkelige Liighed, som bør at herske imellem alle Lemmer i en Stat, og langt fra at trykke Landet, skal saadanne billige Paalæg tiene til ders Velfærd og Opkomst.

III. Et Middel for Regenten til den indenlandske Gields Afbetaling, er, at gjøre Papiir-Penge, han har derved den Fordeel at have en Capital udestaaende hos sine Undersaatter af hvilken han ingen Renter svarer, han haver et Middel til at bekomme endeel Guld,

51

Sølv og andre Vahre, hvormed den udenlandske Gield kan betaales, og naar Gielden er betalt, kan han ved en

god Oeconomie indfrie saa mange deraf som han agter tienlig; thi det er ikke raadeligt at lade en alt for stor Summa deraf stedse roulere iblant Undersaatterne, efterdi Landet faaer derved en indbildt Rigdom og Overflødighed af Penge, som gjør alleting dyrere end deres naturlige Værd; Man bør derfor heller ikke gribe til dette Middel uden Nød. Men det er tillige vist at den Rettighed at gjøre Papiir-Penge tilkommer med langt større Føie Regenten, end et lidet Antal af indenog udenlandske Kiøbmænd.

IV. Jeg har forhen viist, hvor meget den udenlandske Giæld var Riget skadeligere end den indenlandske, en stor Fordeel for Regenten er det altsaa, naar det kan lykkes ham at gjøre den udenlandske Giæld indenlandsk, det er at sige: formaae de fremmede Kiøbmænd, som have Penge tilgode hos Regenten, til at nedsætte sig i hans Lande, og det skal nok

52

lykkes ham, dersom han 1) offentlig declarerer, at endskiønt han ingenlunde finder sig forbunden til at betale sin Formands Giæld, vil han dog for at ære den Afdøde, betale den til de af Creditorerne som nedlade sig i hans Stater og der kiøbe Huuse og Eiendomme; 2) søger at gjøre dem deres Vilkaar saa behagelige som de ingen anden Sted kan have dem, ved at tilstaae dem visse Friheder og Fortrin, ved at beskytte deres Handel og befrie den for alle Byrder, og kort sagt, ved at ære og hielpe dem paa alle optænkelige Maader; 3) ved at give dem Lejlighed at anlegge deres Penge paa fordeelagtige Maader i hans Lande som f. Ex. i Jorde Godser, Manufacturer Fabriker, Berg-Verker; og saa videre. Kan han ved disse og andre Midler bringe de fremmede Creditorer ind i hans Lande, saa har han ei alleene vundet anseelig Fordeel i Giældens Betaling men og skaffet sine Lande en vigtig Tilvext ved Handelens Opkomst og gode Indretningers Floer. En god og klog Regent kan og skal kunde udføre vanskeligere Ting end disse, og enhver, helst den som trænges

53

hiemme, ønsker at leve i Roe og Fred under hans lyksalige Scepter.

V. Det hvormed den udenlandske Giæld kan og skal betales, er med de indenlandske Vahre som føres ud af Riget, med de samme betales og alle de fremmede Vahre som i Landet indkomme og forbruges, jo mere altsaa Regenten kan indskrænke og forhindre fremmede Vahres Indførsel, og jo mere han kan befordre egne Vahres Udførsel, jo mere beholdes tilovers til Giældens Betaling. Fremmede Vahres-Indførsel hindres a) ved at forbyde deres Brug og holde skarpt ovet Forbudet, b) ved at besvære dem og de der bruge dem med høie Afgifter, c) best ved at forskaske samme Vahre fabrikerede og avlede i Landet. Egne Vahres Udførsel beforders best a) ved at skaffe Overflødighed deraf, naar f. Ex. et Lands Rigdom bestaaer i Korn og Fæe-Avl, da ved at ophielpe Bondestanden, sørge for at ald udyrket Jord optages, at den dyrkede retskaffen behandles for at give overflødig af sig, at de Ting avles som Landet

54

meest behøver eller og Fremmede best betale, at udsætte Premier for de Flittigste, at skaffe gode Arter Qvæg i Landet, Spanske Faar, Angoriske Geedder, Engelske Heste, Frisiske Kiøer, Westphalske Sviin, og saa videre; b) ved at sørge for, at de indenlandske Vahre naae en lige Godhed med de fremmede eller og overgaae dem, hvilket best opnaaes ved Befalinger og ved Premier, c) især at faae de indenlandske Vahre til ringere Priser end de fremmede, og dette skeer, naar de som avle eller fabriquere dem, skaanes, saavidt muelig, for Paalæg, naar de nødvendige Føde- og Klæde-Vahre nedsættes til meget ringe Priser, og i Almindelighed talt, den Arbeidendes Vilkaar og Levemaade gøres ham saa let som muelig, thi jo lettere han kan leve, jo bedre Kiøb kan han sælge sine Vahre.

Denne Fordeel ved egne Vahres Udførsel er af saa stor Betydenhed, at om end Regenten skulde kiøbe Vahrene af Undersaatterne for at sælge dem til Fremmede med Tab, saa

55

bliver dog alt hvad erholdes for Vahrens mere, end de raae Materialer ere værd, en reen Gevinst for Landet.

VI. Naar den Regent, som har bragt Riget i en anseelig Giæld, ikke har anvendt de indkomne Penge alt for slet, saa har han gemeenlig faaet noget tilgode igjen hos andre Potentater, paa hvilke hans Efterkommere kan og bør anvise Giældens Betaling, f. Ex. en Potentat A. indvikles i Krig, han begiærer Succurs af sin Allierede B., tilbyder sig at betale Subsidier og saa videre; for at hielpe ham sætter B. sig i en Giæld, for hvis Betaling A, der veed at Pengene skal bruges til hans Gavn, garanterer. Nogen Tid efter dør B. og efterlader Giældens Betaling til sin Efterkommere C, denne protesterer imod Giælden, men da han finder, at den er gjort for at hielpe A, saa overdrager han Creditorerne den Fordring han haver til A, som uden Modsigelse bliver pligtig at betale den, og dobbelt pligtig dersom han har garanteret derfor. Vegrer han sig derved,

56

bliver C. uden Ansvar, som til sin Formands Giælds Betaling afstaaer hvad Formanden derimod haver tilgode.

Man svarer mig: Maaskee Creditorerne ei lade sig nøie med denne Anviisning; Men da de, som jeg forhen har beviist, have forstrakt Pengene uden at vide hvad Ret deres Debitor havde til at gjøre Gield, saa er det fuldkommen nok af Successor at han afstaaer dem sit Tilgodehavende, siden de paa den Maade faae Ret til at kræve deres Penge hos en som er pligtig at betale dem; og saadanne Penge som ellers vare og burde være tabte. Herved bliver endnu et Spørsmaal i Henseende til Renternes Betaling, naar en Successor forbinder sig at betale den laante Gield, saa kan han dog aldrig forbindes til Renter, thi af den Capital han aldrig har faaet i Hænder, har han heller ingen Nytte kunde draget af, følgelig bør han ingenlunde svare Renter, og ere de i nogle Aar betalte, bør det unægtelig paa Catalen afskrives.-

57

VII. Til Slutning vil jeg endnu her tillegge: at naar Regentens alvorlige Agt og Villie er at betale Gielden, saa kan hans Raad udfinde adskillige Midler, hvorved fremmede Penge i Landet indkomme, men, som jeg har alleene talt om alle Europæiske Lande i Almindelighed, saa kan umuelig anføres de Midler som ikke passe sig uden paa en eller anden Stat i Besynderlighed, dog vil jeg anføre nogle, alleene for at forklare mine Tanker: Saaledes, naar en Stat har en velforsynet Krigshær eller Flode, og han seer sit Land i Sikkerhed paa alle Kanter, saa kan han med Føie lade samme gane i sin Allieredes Sold, dersom denne er indviklet i en Krig, hvor han kunde have dem nødig; dog holder jeg aldrig for, at en Regent bør tvinge sine Undersaatter at stride for en Fremmed; deres Liv bør være ham alt for dyrebart til at dette skulde sættes i Vove, uden naar det gielder Rigets egen Velfærd. Derimod kan han bruge alle Frivillige og især alle dem som han haver kiøbt til at stride for hvem og imod hvem han finder for got.

58

Mangen Stat har langt afliggende Laude, hvis Handel er den til liden Nytte, de forsømmes, ruineres, og i Steden for at have af dem en Hielp til at bære de almindelige Byrder, maa de ofte af Staten ophielpes og bevares fra Undergang. Naar slige Landes Handel blev bortforpagtet til Fremmede, vilde derfor maaskee betydelige Summer indkomme, og man kunde altid indrette Conditionerne saaledes, at hverken det bortforpagtede Land eller Staten i Almindelighed skulde lide derved.

Ofte besidder en Regent i kostbare Juveler, Guld og Sølv saadanne Rigdomme, som Meget kunde hielpe til Gieldene Betaling, naar han vilde skille sig derved, men den agtes uviis, som griber til dette Middel uden yderste Nødvendighed. Jeg vilde derimod agte den Regent for meget viis, som gjorde det, siden det er overensstemmende med alle gode Huusholdnings-Regler. En Regent fylder 1 Million, han har Juveler som ingen Nytte gjøre ham, hvormed den laante Million strax kunde betales.

59

men som han ei vil skille sig derved, saa forløbe 10 Aar inden han bliver i Stand til at afdrage Gielden, imidlertid har han hver Aar betalt 50000 Rdlr. i Renter, følgelig i 10 Aar en halv Million mere end hans Gield virkelig var, allene for den Fornøielse at eie nogle Steene hvis hele Værd Daarlighed og Mode fastsætter. Jeg maa tilstaae, at en Krands af Eege-Qviste er i mine Øine ligesaa ærværdig paa Regentens Hoved, som en Krone af Millioners Værd, og de barnagtige Prydelser, den daarlige Pragt hvori mange Regentere søge deres Ære, ere langt mere Beviis paa deres Skrøbelighed end paa deres Magt.

At Handelen beriger Landet, er unægtelig, og at Frihed er det beste Middel til Handelens Opkomst, er ligesaa; En Regent derfor, som vil berige sit Land og befordre Handelen, søger at gjøre den saa fri som muelig, befrie den for mange Paalæg, tillade fri Ind- og Udførsel, og ophæve de Forbud som kunde hindre den. Men hvor vilde det gaae de in-

60

denlandske Producter, Fabriker og Manufacrerer, naar alting frit maatte indføres? Meget vel haaber jeg, naar efterfølgende blev observeret.

1) At paa de udenlandske Vahre blev lagt saadan Afgift, at naar den skulde betales, de indenlandske da bleve meget lettere i Priis, f. Ex. naar en Tønde Rug giver 5 Mk. i Told, da kan sammes Indførsel gjerne tillades, efterdi vore Proprietairer villig bør sælge deres Rug naar de kunde faae 5 Mark mere for Tønden end Fremmede bekomme for deres.

2) Alle Midler bleve anvendte for at bringe vores egne Producter til saa lave Priser som muelig.

z) Daa alle indenlandske Vahre bleve satte Premier for at befordre deres Afsætning, Godhed, lave Priser og deslige, ja om Regenten end skulde kiøbe Landets egne Vahre, og ved Auctioner sælge dem med Tab, vilde det

61

Fond han dertil havde henlagt, sikkerlig være anvendt paa det beste.

4) Paa det allerskarpeste blev holdet over de udgaaende Forordninger, saa Infamie, Landflygtighed, Formues Forliis eller Fængsel, vare u-undgaaelige Straffe for Overtræderne; Naar dette blev iagttaget, troer jeg at den fri Ind- og Udførsel uden Skade for Landet kunde tillades.

Saaledes har jeg gjort et Udkast til de Midler af hvilke en Regent uden Fare kunde betiene sig for at betale sin Gield. Hverken Tiden eller Rummet have tilladt mig at udføre dem saa fuldstændig som skee burde, naar de skulde sættes i Verk, men mig er det nok at have givet Anledningen, og høist lykkelig skulde jeg være, om dette opmuntrede mere indsigtsfulde og formaende Mænd til at udfinde andre og bedre. Lykkelig den kiække Regent! som

62

omgiver med troe Raadgivere, træder alle de Fordomme under Fødder, der legge Hindringer i Veien for hans Iver i at fremme sit Folkes Lyksalighed. Han vinder langt vigtigere Seier end den som med en talrig Krigshær ødelegger sit og Naboernes Lande, maaskee denne sidste kan af vanvittige eller frygtsomme Aander blive mere roset, men det er vist, at han ikke er nær saa roesværdig.

63

64